Suomen Rauhanturvaajaliitto ry LAUSUNTO

27 .3.2018

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Asiantuntijapyyntö 20.3.2018, HE 13/2018 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

1. Lausunnon antaja

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (jäljempänä: SRTL) on suomalaisten rauhanturvaajien veteraani- ja maanpuolustusjärjestö. Suomalaisia on vuodesta 1956 osallistunut eri rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatioihin lähes 50 000 henkilöä.

SRTL:lla on 32 jäsenyhdistyksessään noin 6 500 henkilöjäsentä, jotka ovat sotilaallisen ja nykyisin myös siviilikriisinhallinnan veteraaneja. SRTL toimii yhteistyössä muiden veteraani- ja maanpuolustusjärjestöjen kanssa.

SRTL on 16.11.2017 antanut puolustusministeriölle lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi www.lausuntopalvelu.fi:ssä.

Pyydettynä lausuntonaan hallituksen esityksistä SRTL toteaa kunnioittavasti seuraavaa.

2. Lausunto hallituksen esityksestä

2.1. Yleistä

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (SRTL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa hallituksen esityksestä.

Uutta lakia henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa sovellettaisiin Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn. Siihen ehdotetaan keskitettäväksi henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely muista puolustushallinnon laeista. Nykyiset säännökset on valmisteltu eri aikoina ja eri yhteyksissä, minkä johdosta säännökset ovat osittain tarpeettoman hajanaisia ja epäyhtenäisiä. Puolustusvoimien rekistereitä myös käsitellään voimassa olevassa lainsäädännössä erillisinä, eikä sääntelyä toissijaisista käsittelyn tarkoituksista tällä hetkellä ole. Esitys liittyy Suomen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistukseen, jonka taustalla on Euroopan unionin tietosuojaa koskeva sääntely.

Lakien muodostaman kokonaisuuden soveltamisalalla ei sovellettaisi lainkaan EU:n tietosuoja-asetusta eikä yleistä tietosuojalakia. Uuden lain tavoitteena on varmistaa, että henkilötietojen suojasta Puolustusvoimien toiminnassa säädetään asianmukaisesti ja perustuslain vaatimukset täyttävällä tavalla tietosuojalainsäädäntöä koskevan kokonaisuudistuksen jälkeen.

SRTL pitää perusteltuna, että henkilötietojen käsittelystä säädetään erillisellä, Puolustusvoimia koskevalla lailla, johon koottaisiin Puolustusvoimien henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset puolustushallinnon toimivaltuuslaeista.

2.2. Säännöskohtaiset perustelut

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 31–33 §:ssä säädetään kriisinhallintahenkilöstön rekisteristä, jota käytetään valittaessa henkilöitä sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtävään muuhun kansainväliseen kriisinhallintaan sekä koulutuksen ja palveluksen suunnittelussa ja järjestämisessä. Lain 32 §:ssä säädetään rekisterin tietosisällöstä. Kriisinhallintahenkilörekisteri perustuu pääosin asevelvollisuusrekisterissä oleviin tietoihin, mutta se sisältää tietoja myös muista kuin asevelvollisista henkilöistä. Lain 33 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta, säilytysajasta ja muusta käsittelystä. Rekisterin tietojen enimmäissäilytysaikaa on vuonna 2015 pidennetty aiemmasta kahdesta (2) vuodesta kymmeneen (10) vuoteen tietojen hyödynnettävyyden lisäämiseksi.

SRTL:n mielestä on tärkeätä kiinnittää huomiota siihen, että tietoja ei luovuteta tai käsitellä tarpeettomasti eikä säilytetä kauempaa, kuin on tarpeen valittaessa henkilöitä sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtävään muuhun kansainväliseen kriisinhallintaan sekä koulutukseen ja palvelukseen.

Ehdotetun lain 2 lukuun siirrettäisiin Puolustusvoimien pysyviä henkilörekistereitä koskevat perussäännökset muun muassa sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetusta laista. Lisäksi lukuun sisältyisi sotilastiedustelua koskevien rekisterien perussäännökset. Pysyvien henkilörekisterien käyttötarkoituksia ja tietosisältöjä koskevat säännökset koottaisiin kaikki samaan lukuun ja samalla niiden kirjoitustapaa yhtenäistettäisiin ja ajanmukaistettaisiin.

SRTL pitää muutosta perusteltuna ja tarpeellisena, koska se selkiyttää säädöstilannetta nykyisestä.

Ehdotetun lain 2 luvun 17 §:ssä säädettäisiin Puolustusvoimien oikeudesta käsitellä henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen. Kaiken henkilötietojen keräämisen ja tallettamisen on perustuttava tiettyyn ennalta määritettyyn käyttötarkoitukseen. Oikeus käsitellä henkilötietoja laissa mainittuun käyttötarkoitukseen loisi samalla myös oikeuden tarvittaessa siirtää kyseiset henkilötiedot toiseen Puolustusvoimien henkilörekisteriin siltä osin, kuin kyseisten tietojen käsittely myöhempään käyttötarkoitukseen olisi lain nojalla sallittua. Käytännössä esimerkiksi henkilölle määrätyillä kurinpitoseuraamuksilla voi olla vaikutusta siihen, valitaanko häntä sotilaalliseen kriisinhallintaan.

SRTL:n mielestä edellä mainitussa tarkoituksessa henkilötietojen tallettaminen ja käyttö voi usein olla perusteltua. Tietoja kerätään ja talletetaan kuitenkin vain kurinpidollisten seuraamusten määräämistä ja täytäntöönpanoa varten. On tärkeätä kiinnittää huomiota siihen, että huolehditaan henkilöä koskevien tarpeettomien kurinpitotietojen poistamisesta sotilasoikeudenhoitorekisteristä eri aikoina kurinpitorangaistuksen ankaruuden mukaan.

Ehdotuksen 29 §:n mukaan henkilötietojen luovuttamisesta teknisellä käyttöyhteydellä tai tietojoukkona päättäisi rekisterinpitäjä. Säännös vastaisi voimassa olevaa oikeustilaa.

Asiasta ei kuitenkaan ole voimassa olevassa lainsäädännössä nimenomaisesti säädetty. Yksittäisestä henkilötietojen luovuttamisesta voisi päättää myös tehtävään määrätty virkamies käyttöoikeuksiensa rajoissa.

SRTL:n mielestä kansainvälisessä kriisinhallinnassa joukkoja perustettaessa ja lähetettäessä on nimenomaisesti määriteltävä, mikä viranomainen toimii rekisterin pitäjänä kussakin kriisinhallintaoperaatiossa.

Lakiehdotuksen 4 luvun 31 §:ssä säädettäisiin kriisinhallintaan, kansainväliseen avunantoon, kansainvälisiin harjoituksiin ja esitutkintatehtäviin liittyvästä henkilötietojen luovuttamisesta toiselle valtiolle ja kansainväliselle järjestölle. Ehdotuksen mukaan asevelvollisrekisteristä olisi sallittua luovuttaa henkilötietoja toiselle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, jos se olisi tarpeen kriisinhallintatehtävän tai kansainväliseen avunantoon liittyvän tehtävän suorittamiseksi taikka kansainvälisessä harjoituksessa. Arkaluonteisia henkilötietoja saisi luovuttaa toiselle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle vain, jos se on tehtävän suorittamiseksi välttämätöntä. Arkaluonteisten henkilötietojen luovuttamista tulisi siten lähtökohtaisesti välttää. Esimerkiksi kriisinhallintatehtävien yhteydessä saattaa silti olla tarpeellista luovuttaa muun muassa tehtäviin osallistuvan henkilöstön terveydentilaa koskevia tietoja.

SRTL:n mielestä on tärkeätä kiinnittää huomiota siihen, että erityisesti arkaluontoisia tietoja ei käsitellä tai luovuteta tarpeettomasti toiselle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Tietojen oikea käyttö, salassapito ja niiden hävittäminen täytyy käytännössä tarvittaessa varmistaa Suomen ja tietoja vastaanottavan toisen valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa allekirjoitettavin sopimuksin.

3. Lopuksi

SRTL korostaa, että henkilötietojen käsittelyn toimintatapojen on toteutettava lain määräyksiä myös käytännössä. Toimintaa on myös asianmukaisesti valvottava. SRTL ei se näe estettä esitettyjen henkilötietojen käsittelyä koskevien lakien saattamiselle viipymättä voimaan.

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry

Paavo Kiljunen
Puheenjohtaja

Juha Jalkanen
Johtava lakimies